

Negri: Sonunda Biraz İsyan*

Jacopo Iacoboni'nin röportajı, *La Stampa*, 12 Kasım 2005

TN: Ne çeteler ama! Banliyölerdeki patlama sıradan ayaklanmalardan değil. Öyle olsaydı bile, bu sadece Fransa'yı kapsamayan Fordizm'in krizine ve bu krize siyasi bir yanıtın yokluğuyla belirlenen değişmiş bir toplumsal bağlama ait olacaktı. Buna isyan dememin nedeni budur; hatta, eğer kelimeyi ılımlı anlamıyla anlarsak, bunun için ayaklanma da diyebilirdim. Marx'ın "kendi-için" diye ifade ettiği, hedeflerle ilgili siyasi bir bilinç eksikliği var. Bu hareket bir şeyler istiyor fakat henüz ne istediğini bilmiyor.

Jİ: Uluslararası basın büyük bir bölümü banliyölerin patlamasını Fransa'nın entegrasyon modelinin başarısızlığı olarak okumaya çalıştı. Bu açıklama sizi ikna ediyor mu?

TN: Katiyen! Nihayetinde Anglo-Sakson model de başarısızlığa uğramadı mı? New Orleans Amerikasına bakın ya da 7 Temmuz İngilteresine -terimin en derin anlamıyla İngiliz doğmuş teröristlere, bomba haline gelmeden önce pub'a gidip, bira içip sarhoş olan, herkes kadar İngiliz erkeği kılığındaki çocuklara bakın... Mesele, bu iki çokkültürlü modelin başarısızlığı değil.

Jİ: Şimdi, "bu emeğin örgütlenmesiyle ilgilidir" diyebilirsiniz.

TN: Yanan banliyölerin arkasında gizlenen unsurlar en azından üç tanedir. Krizde olan, kalıcı istihdam ve belirsiz bir ekonomik büyüme projesi vaat eden Fordist endüstriyel modeldir. Daha sonra bu kriz ekonomik globalleşme süreçleriyle bağlantılı hale geldi. Bunlar, refah devleti uygulamalarındaki krizlere neden olan kamu harcamalarındaki

kesintilere dayalı neo-liberal politikalarla birleşti. Bunun entegrasyonla hiç ilgisi yok. Buradaki problem Fordizmin krizine karşı hiçbir siyasi yanıt üretilmemiş olmasıdır. Bu yanıtın yokluğu da demokratik temsiliyetin kriziyle bağlantılıdır.

Jİ: Peki o zaman neden sadece Fransa'daki banliyöler karıştı da İtalya'dakiler karışmadı? Postfordist dinamikler burada da aynı.

TN: Kısmen toplumsal olarak daha az gelişmiş bir ülke olduğumuz için. Ayrıca paradoksal olarak bu tür karışıklıklar kısmen tükendi İtalya'da. 70'ler toplumsal mücadele potansiyelini açığa çıkardı, dahası İtalya ve Almanya 68'i on yıl kadar sürdürdü. Fakat böyle yapmakla etkilerini de hafiflettiler. Yine de dikkatli olmalıyız. Protesto hareketlerimiz zaten var. Val Di Susa (Torino-Lyon hızlı tren hattı ve tüneli inşaatına karşı hem ekolojik hem de ekonomik nedenlerle sürdürülen popüler protestolar ve grevler), şehirlerdeki barınma hareketleri, göçmenler, göçmenlere yönelik ıslahevlere karşı mücadeleler...

Jİ: Prodi, yakında İtalyan şehirlerinin varoşlarında da patlama olacağını söylüyor. Ona hak veriyor musunuz?

TN: Prodi bir anlamda abartıyor. Ayrıca varoşlarla ilgili bir şey bildiğinden de şüpheliyim. Fini'ye gelince, onun için patlama yoksa problem yoktur... Berlusconi ne diyeceğini bilemiyor. Ayrıca Calderoli [Kuzey Ligi'nin Adalet Bakanı] ile Pisanu gibi akıllı Hristiyan Demokratlar arasında sıkışıp kalmışken, göçmenler konusuyla ilgili nasıl konuşabilir ki?

Jİ: Peki Fransa? 1990'da Mitterand kendine, "çirkin taş blokların, gri bir gökyüzünün altında, ona

* http://www.longsunday.net/long_sunday/2005/11/negri_on_france.html, Çeviri: Pembe Behçetoğulları, Umut Bozkurt

sırtını dönen bir toplum içinde yaşayan bir gençlik ne umut edebilir ki?” diye bir soru sormuştu. Buna rağmen gerileme devam etti ve durdurulabilir görünmüyor. Fransız sosyalizmi iyi niyetlere ama kötü vicdana mı sahip?

TN: Bakın, bence oldukça farklı kişilerle uğraşıyoruz. Fakat hem Mitterand, hem de Chirac, birisi Cumhuriyetçi, diğeri Monarşist, neler olacağını çok iyi anladılar. Benzer biçimde Fransız elitleri de, özellikle sosyolojinin Fransa yönetimine yaptığı katkıyı da göz önünde bulundurursak, banliyölerde büyüyen patlayıcı dinamiklerin farkındaydılar. Fakat ne yapabilirlerdi? Çatışma ve isyanları şiddetlendiren bu neo-liberal dalga onları da ezmiş ve dönüşümü kontrol edebilecekleri herhangi bir olasılığı da engellemişti.

Jİ: Özür dilerim ama bu, her zaman neo-liberal dinamiklerin hatası olarak görülürse, politikacıların peşinen mazur görülebileceği anlamına geliyor.

TN: Tabii ki değil. Ben sadece isyanların, neo-liberalizmin devlet politikasına dönüşme konusundaki yetersizliğinin bir ifadesi olduğunu söylüyorum. Sadece liderlerden söz etmiyorum; ayrıca devletin yönetimi uygulama kapasitesinden de söz ediyorum ki bu, devletin hareketlerle sürekli olarak temas içinde olması demektir. Fordizmin tüm zararlarıyla birlikte böyle bir kapasitesi vardı.

Jİ: Sarkozy banliyölerdeki bu gençliğe ayaktakımı dedi. Bu senaryoların arkasında *la politique politicienne*¹ sorunu var, öyle değil mi?

TN: Sarkozy pervasız ve affedilmez. Ancak bir Fransız politikacı banliyölerdeki gençleri ilk kez “ayaktakımı” diye adlandırmıyor. Bunu binlerce kez söylediler. Sadece bu kez insanlar patladı. Burada bir olay var.

Jİ: Yine de, sizin “isyan” diye adlandırdığımız şey içinde, uyuşturucu kaçakçılarının Porsche Cayenne’lerinin değil, işçilerin Renault’larının yakılması biraz şaşırtıcı! Nasıl bir isyan bu?

TN: Mesele şu ki, kaçakçılar arabalarını garajlarda tutuyorlar! Epinay sur Seine’deki bazı okulları iyi bilirim. Bu banliyö, sadece bir düzine arabanın yakıldığı ve Clichy’deki gibi bir patlamanın olmadığı tek banliyö. Niye biliyor musunuz? Çünkü

muhtemelen Epinay’da mollalar ile uyuşturucu lordları arasında bir denge var. İtalya’da da, nerde mafya varsa, orada genelde isyan yoktur.

Jİ: Bu, kurbanların arabalarının yakıldığı, hatta engellilerin dahi dövüldüğü gerçeğini ortadan kaldırmaz. Sanırım sizin toplumsal mücadeleden anladığımız tam olarak bu değil.

TN: Karşı karşıya kaldığımız bu yeni döneme ait süreçlerin yanında, yakılan birkaç arabanın ne önemi var? Arabaları yaktılar, çünkü insanlar, halk, sokaklara çıkıp onları korumadılar. İnanın bana, bu bölgedeki insanlar bu çocuklara o kadar karşı değil.

Jİ: Birçoğu sindirildi. 61 yaşında bir emekli, tam da o arabaları korumaya çalıştığı için öldürüldü. “Asilerden” söz ediyor olmak, onlara sahip oldukları bir meşruiyeti vermek anlamına gelmiyor mu?

TN: Ben sinik de değilim Makyavelist de. Öldürülenler için insani merhamet ve acı duyuyorum. Bu büyüklükteki bir yangında sadece iki ölüm olduğu gerçeği karşısında rahatsızlık duymayacağım. Ya elektrikle öldürülen iki çocuk hakkında ne söyleyeceğiz? Ve yaralanmış kaç çocuk var? Ve onlar gibi kaç çocuk daha önce yaşanan ırkçı cinnet sonucu öldü?

Jİ: Savunmasız vatandaşlara saldırmalarının sorununa baskıcı bir yaklaşımla bakmaya yönelenlere yeterince sebep verdiğini inkar etmeyeceksiniz herhalde!

TN: Sarkozy’nin onları kışkırttığına şüphe yok (aldığı tepkiyi beklememiş olsa da). Dahası, hem öncesinde, hem de sonrasında pozitif ayrımcılık için ölçüt önererek riyakar bir tutum sergiledi: “İyi siyahlara yardım edelim ve kötülerini baskı altına alalım”.

Jİ: Onu başkanlık seçimleri yüzünden siyasal hesaplar peşinde olmakla suçlayanlar oldu.

TN: Sarkozy’nin bir amacı var: Sağın “Gaulle”cülerden kayda değer bir siyasal alan çalmasını önlemek. Hem Le Pen hem de De Villiers (ki ikincisi Gaulle’cüler tarafından daha fazla yönlendirilebilir) birçok oyu alıp götürebilirler.² Halbuki Sarkozy tüm sağ üzerinde hegemon-

¹ Partizan siyaset. Burada siyaset yapmanın ardındaki motivasyonun pragmatizm ve oportünizm olduğu ima ediliyor. (ç.n.)

² Nicolas Sarkozy, Fransa İçişleri Bakanı ve merkez-sağ Gaulle’cü bir parti olan Union for the Popular Movement (UMP)’in başkanı. 2007 yılındaki Cumhurbaşkanlığı seçimlerine girmeye hazırlanıyor. Jean Marie Le Pen ve Philippe de Villiers aşırı sağda yer alan iki

ya kurmayı düşünüyordu. Şimdi bana öyle görünüyor ki bu proje krizde.

JJ: De Villepin bunun yerine ekonomik yardım sözü verdi.

TN: De Villepin, ve muhtemelen Chirac da, başlangıçta temkinli durdu. Daha sonra harekete geçtiler ve yanıt verdiler; bir yandan düzen sözü vererek, diğer yandan banliyölerde telafi edilebilir olanı telafi etmeye çalışarak. Fakat sonunda Gaulle'cü adayların sayısı üçe bile çıkabilir.

JJ: Fakat dürüst konuşmak gerekirse sol dahi karışık!

TN: Resmi sol üzerinden konuştuğumuz sürece bu böyle; fakat bugün Fransa'da resmi sol azınlıkta. Çoğunlukta olan ise Avrupa Anayasası'na 'hayır' diyen, egemenlikçi ve histerik biçimde Cumhuriyetçi olan ve banliyöler hakkında söyleyecek sözü bulunmayan sol.

JJ: Peki Paris entelektüelleri? Onlardan da pek bir şey duymadık.

TN: Zaten büyük iç sosyal olaylar olurken onlardan ne zaman bir şey duyduk ki? Hala daha iktidar koridorlarında rüzgarın ne taraftan eseceğini araştırıyorlar.

JJ: Bu "isyan" olumlu çıkış noktaları bulabilir mi?

TN: Başbakanın mantığı hayır işinden öteye gitmez. Halbuki bizim burada ihtiyacımız olan şey, katılım süreçlerinde gerçek bir açılmadır ki bu ciddi bir iştir. Sorunsuz, herkesin oy kullandığı ve herkesin katıldığı İtalyan önseçimlerindeki gibi değil! Katılım, iktidar ilişkileri, okullar, faiz oranlarını düşüren bankalar üzerine tartışma demektir...

JJ: Aynı zamanda buna bir "ayaklanma" diyebilmemizi engelleyen siyasal bir amacın yoksunluğundan söz ediyorsunuz? Bu gençliğin talepleri nerede?

TN: Sorun şu ki neyi istediklerini değil, neyi istemediklerini biliyorlar. Bu kötü bir durum. Eski belediye başkanı, şimdi Saint Denis bölgesinin başkanı olan arkadaşım Patrick Braouezec, geçen gün, ayaklanmanın tırmanışını önlemek için ihtiyacımız olan şeyin yeni bir Grenelle paktı³ oldu-

partinin, National Front Party (NP) ve The Movement Party of France (MPF) başkanları. (ç.n.)

³ Pompidou Hükümeti kurulduğu zaman, sendikalar ve hükümet arasında yapılan anlaşma.

ğunu söyledi. Fakat o zaman, işçiler, maaş artışı, hiyerarşik yapının revizyonunu ve devlet yardımlarının geliştirilmesini talep ediyordu. Banliyölerdeki çocuklar sadece bir çıkış arayabilirler. Siz de kaçma hakkının insan hakkı haline geldiğini düşünmüyor musunuz? Tabii ki Seattle dönemi kapandı. Fakat *Alternatif Küreselleşme (Alter-Globalist)* döneminin sonu tamamen önceki hareketlerden beslenen yeni bir çatışma dönemini doğurdu. Fransa'daki Arjantin'dekine benzer.

JJ: Müslüman Fransız kadınları barikatlarda görmediğimizi fark ettiniz mi? Olivier Roy onların orada olmadığını çünkü erkeklerden dahi iyi olduklarını söylerken haklı mı? Daha entegre ve bu yüzden de daha az öfkeli? Ya da bunun nedeni kardeşlerinin ve kocalarının onları tecrit etmiş olması mı?

TN: Ben olsam daha dikkatli olurum. Siz orada olmadıklarını mı söylüyorsunuz? Bilmiyorum. Çok olmadı, Tahran'daydım ve kadınların örtünmeyle daha da devrimci anlamda oynadıklarını gördüm. Her geçen dakika onu biraz daha indirek, azaltarak; ancak ilk bakışta bunu fark etmiyorsunuz. Belki de Paris'te fotoğrafları çekilemedi. Fakat ne düşünüyorsunuz ki? Arabaları yakan çocuklar aşkı yaşamıyorlar mı? Her birinin arkasında bir kadın yok mu? Eğer gerçekten banliyöleri anlamak istiyorsanız, gerçek film Kassovitz'in metalik ve soğuk olan *La Haine*'i değil. Gerçek film *L'esquive*'dir⁴. Bu filmde bir öğretmen Kuzey Afrikalı Arapların olduğu bir sınıfta Marivaux'nun bir metnini oynatmaya çalışır. Öğrenciler başlangıçta buna kendilerini bırakırlar. Fakat sonra bir şey bunu bozar; ve isyanı doğuran tam da bu çocuklar arasındaki erotik ve duygusal değişikliklerdir. Sonunda sınıf bir beyaz burjuva komedisi olan "Gönül ve Kısmet Oyunu"⁵ adlı oyunu oynamayı reddeder. Aynı şekilde, banliyölerin Müslüman-Fransız kızları da derinden değişecek ve bu isyana katılacaklardır.

⁴ Abdellatif Kechiche'nin yönetmenliği yaptığı *L'esquive*'de (Fransa, 2003) (The Dodge / Kaçak) Paris'in kenar mahalleleri, dar gelirli-lerin, (Müslüman) göçmenlerin sosyal konutlardaki yaşamı ergenlik çağındaki gençlerin tiyatro sahnesi ve aşk hikayeleri üzerinden anlatılıyor. 2005 *Sezar* (en iyi yönetmen, en iyi film, en iyi senaryo), *Buenos Aires Uluslararası Bağımsız Film Festivali Yönetmen Ödülü* gibi birçok ödül almış olan filmin yönetmeni Abdel Kechiche ayrıca 2004 *İstanbul Uluslararası Film Festivali*'nde de *Fipresci* Ödülünü almış. Filmin oyuncularını amatörlerden oluşuyor; Sara Forestier (Osman Elkharraz'ın oynadığı *Krimo*'nun aşık olduğu Lydia) filmin tek profesyonel oyuncusu. (kaynaklar: www.imdb.com ve www.istfest.org) (ç.n.)

⁵ *Gönül ve Kısmet Oyunu*, çev. Zeynep Menemenci, İstanbul: MEB Yayınları, 1946.

Jİ: Batı toplumlarındaki post-endüstriyel sorunların çözümünde siyasal şiddetin kullanılmasına hala inanıyor musunuz?

TN: Michael'la [Hardt] birlikte krizdeki bu toplumdun bir "çıkış" hayal etmeye çalıştık. Musa'nın Harun'u gibi silahları da –sadece kendilerini korumak için- kullanabilen ardçılarımız olmalı. Direniş budur, çünkü gerçeklik böyledir, dünya böyledir. Ve *çokluk*⁶ böyle bir dünyada, banliyölerde aradıkları ama henüz bulamadıkları o kaçış yolunu arayarak iş görür.

⁶ Negri'nin "Multitude" adlı yapıtı Türkçeye "Çokluk" adıyla çevrildi.